

CEREREA PENTRU TURISMUL FLUVIAL ÎN UNIUNEA EUROPEANĂ: PROGNOZE

*Danaia BEȚIVU¹, cercetător științific,
Institutul Național de Cercetări Economice, Republica Moldova
Olga COLESNIC², doctorand, Universitatea din Patra, Grecia*

After the decline of the trade and transport function, many European rivers have been abandoned. In the late 1940s, the British rivers and channels and the Canal du Midi takes on a new tourism function. The tourist valorization phenomenon extends to several European countries, especially on the Rhine-Danube axis, in the 1980s and 1990s, standing out an alternative form of tourism – tourism river. The tourist attractiveness given by tourism demand is essential in the development of any form of tourism. This article aims to study the demand for river tourism in the European Union and calculate forecasts. Data and methods. The study is based on the data of the CCNR (Central European Commission for the Navigation of the Rhine), Viadonau, VNF (Voies navigables de France) yearbooks, the studies commissioned by the European Parliament on cycling in the EU, the Giaccardi & Associates, British Waterways and IG Rivercruises studies. We'll use the Maximum Probability Method (MLE) to calculate the forecasts. The results of the study show that river tourism demand is concentrated in the Western Europe. The main activities of EU river tourism are the river cruises and trips. The calculated forecasts show that the river cruises demand will increase over the next 5 years in the classical destinations and the river trips demand will have a steady evolution.

Keywords: *river tourism, river cruises, river trips, tourism demand, forecasts.*

După declinul funcției comerciale și de transport, multe din râurile europene au fost abandonate. La sfârșitul anilor 1940, râurile și canalele britanice și Canalul de Midi capătă o nouă funcție turistică. Fenomenul de valorificare turistică se extinde în mai multe țări europene, în special pe axa Rin – Dunăre, în anii 1980-1990, afirmându-se o formă alternativă de turism – turismul fluvial. Atractivitatea turistică dată de cererea turistică este esențială în dezvoltarea oricărei forme de turism. Scopul acestui studiu este investigarea cererii pentru turismul fluvial din Uniunea Europeană și calcularea prognozelor. Studiul se bazează pe datele anualelor statistice ale CCNR (Central Commission for the Navigation of the Rhine), Viadonau, VNF (Voies navigables de la France), studiile comandate de Parlamentul European privind ciclismul în UE, studiile efectuate de Giaccardi & Associates, British Waterways și IG Rivercruises. Pentru calcularea prognozelor a fost folosită metoda de probabilitate maximă (MLE). Rezultatele studiului arată că cererea pentru activitățile turismului fluvial este concentrată în Europa Occidentală. Principalele activități pe care rezidă turismul fluvial în UE sunt croazierele și excursiile fluviale. Prognozele calculate arată că în destinațiile clasice cererea pentru croazierele fluviale va crește în următorii 5 ani, iar cererea pentru excursiile fluviale va avea o evoluție stabilă.

Cuvinte-cheie: *turism fluvial, croaziere fluviale, excursii fluviale, cerere turistică, prognoze.*

JEL Classification: *L83, L9.*

UDC: *338.48(4)*

Introducere. Din secolul al XIX-lea și până în 1980, râurile au fost abandonate din cauza declinului funcției economice. În această perioadă, din cauza poluării apei de apele reziduale eliminate din fabrici și uzine, a dispărut practicile ludice și scăldatul. Abandonul râurilor s-a accentuat în anii 1960 când au fost închise multe uzine, rezultând paraginile industriale. Astfel, râurile și-au pierdut în totalitate atractivitatea. Începând cu anii 1980 până în prezent, acțiunile locale din spațiul european manifestă o tendință de reintegrare a râului în comunitate, datorită interesului localnicilor pentru apropiere de natură, căpătând o nouă funcție utilitară – cea turistică prin susținerea activităților turismului fluvial.

VNF definește turismul fluvial ca totalitate de activități turistice pe râuri, canale (croaziere, plimbări cu barca, nautism de proximitate etc.) și malurile acestora, în rază de 5-30 km (pescuit recreativ, drumeții, ciclism, vizite la obiectivele turistice riverane etc.) [7].

Oferta turismului fluvial este variată pe întreg teritoriu al Uniunii Europene. Oferta pentru turismul fluvial se referă la resursele naturale (rețeaua fluvială și patrimoniul natural din zonele riverane), patrimoniul antropic din zonele riverane, infrastructura turistică în domeniul fluvial și baza tehnico-materială.

Baza tehnico-materială se referă la structurile de cazare, de alimentație publică și agrement. În cazul turismului fluvial, baza tehnico-materială clasică i se atribuie, cu precădere, activităților desfășurate în zonele

riverane. Pentru activităților turistice pe cursurile acvatic, baza tehnico-materială este reprezentată de navele cu funcțiune turistică. Flota europeană care susține organizarea croazierelor fluviale este reprezentată de aproximativ de 335 nave în 2016, reprezentând 39% din flota mondială de croaziere fluviale, față de 24%, în 2005 [2].

Infrastructura de cazare pe malurile râurilor este reprezentată, preponderent, de structuri de primire nehoteliere, de dimensiuni mici și medii, preferință dându-se campingurilor, dispersată în teritoriu, de obicei, în stil local. Prin organizarea ofertei turistice fluviale de către operatorii turistice rezultă produse turistice fluviale, cele mai importante fiind: croazierele fluviale, croazierele fluviale cu barja, excursiile fluviale, yahtingul fluvial, rafting, ciclism pe malurile rețelilor fluviale, drumeții pe malurile rețelilor fluviale, pescuit fluvial recreativ.

În general, produsul turistic fluvial se caracterizează prin aranjamente individualizate (mai puțin valabil pentru croazierele fluviale), dispersate în teritoriul fluvial datorită caracterului său liniar. O trăsătură importantă a produsului turistic fluvial este sezonalitatea redusă: sezonul pentru majoritatea activităților turistice fluviale cuprinde perioada lunilor aprilie – octombrie, iar, în unele destinații sudice, sezonul durează pe întreg parcursul anului. Operatorii de turism fluvial sunt în general, cu excepția croazeriștilor, companii mici care operează, în principiu, la nivel local, regional și național, mai rar internațional.

În funcția de manifestarea pe piața europeană a produsului turismului fluvial, Uniunea Europeană se împarte în 3 zone: 1. Y-ul European caracterizată de un turism fluvial dezvoltat (țările traversate de Rin, dinspre Strassbourg și dinspre Amsterdam, și Dunăre, până la Porțile de Fier, râuri interconectate de canalul Main-Dunăre); 2. Zonele peninsulare (peninsulele Scandinavă, Apenină și Balcanică) caracterizată prin turismul fluvial ocazional, limitat de condițiile geografice, și 3. Zona cu turism fluvial în tranziție cu ofertă modestă (țările estice ale UE: România, Bulgaria etc.).

Cererea turistică, exprimată în numărul de turiști, reprezintă volumul pieței și indică nivelul de atractivitate a fenomenului turistic. Turismul fluvial este o formă de turism de nișă, recentă, puțin prezent în evidențele statistice, de aceea studiul cererii va oferi informații referitoare la perspectivele pieței turismului fluvial în UE.

Gradul de abordare a problemei în literatura științifică. În literatura de specialitate, o primă descriere, considerată de unii cercetători ca fiind o primă definiție, apare în 1878, în eseu *En canoë sur les rivières du nord de la France*, de Robert Louis Stevenson, care afirmă că plimbarea cu barja ca fiind o activitate de călătorie care permite să vezi diferite locuri rămânând la tine acasă (adică pe barjă) [7].

Crearea pachetelor turistice pentru destinațiile de litoral a permis dezvoltarea fără precedent a industriei turistice iar studierea activităților turistice maritime a atras atenția cercetătorilor, lăsând în umbră activitățile turistice fluviale.

În 2000, Bricker și Kerstetter publică studiul *Level of specialization and place attachment: An exploratory study of whitewater recreationists*, unde demonstrează preferința turiștilor pentru croazierele fluviale și atrage atenția comunităților științifice asupra acestei forme de turism. Tot în această perioadă apar studiile privind turismul fluvial ale lui Cater, 2000; Hessler, 2001, Hulme și Youngs, 2002; etc. [3].

Cu toate că turismul fluvial este suficient de dezvoltat în SUA, cele mai multe studii sunt prezentate de literatura franceză de specialitate. R. Woesner publică câteva articole unde abordează turismul fluvial din perspectivă cronologică, oferind numeroase date statistice referitoare atât la numărul de turiști practicanți, cât și la infrastructură, echipamente etc. [10; 11].

Una dintre cele mai complete lucrări, în acest sens, este *River Tourism* a lui Cooper și Pridaux, o colecție de articole cu autori diferiți, care abordează turismul mai degrabă din perspectiva celor mai bune practici reprezentând informații ample privind aspectele ecologice, geografice, sociale, economice și structurale ale turismului fluvial [3].

În ultima perioadă, după 2000, apar studii în literatura italiană, precum: *Idrovia venete e turismo fluviale 2004-05: Benchmark a cura de Pio Grollo și KPL – Knowledge Po Leadership*, o analiză strategică privind valorificarea turistică internațională a râului Po, realizată de Giaccardi & Associati, dar și studii sintetice din mediul postuniversitar (Stefania Cerutti – *Turismo fluviale e territorio: esperienze europee a confronto*, 2014; Massimo Moretti – *Il turismo fluviale in Europa e lo sviluppo delle destinazioni*, 2014, etc. [4; 7]).

Material și metodă. La efectuarea acestei cercetări am utilizat date din anualele CCNR [2], Viadonau [6], VNF [7] și din studiile comandate de Parlamentului European ca *Le réseau européen d'itinéraires cyclables eurovelo. Les défis et les chances d'un tourisme durable* (2009) [7] și *The european cycle route network Eurovelo. Challenges and Opportunities for Sustainable Tourism* (2012) [9], studiile efectuate de Giaccardi & Associates [4], British Waterways [1], IG Rivercruises [5].

Recomandările internaționale privind statistica turistică emise de către Departamentul de economie și afaceri sociale al ONU nu face distincție între transportul turistic maritim și cel fluvial. De aceea multe din țările europene nu contabilizează activitățile turistice separat de cele desfășurate pe râuri și canale precum sunt

Olanda și Germania. CCNR, entitate responsabilă pentru respectarea Convenției de la Mannheim, cu cel mai înalt nivel de armonizare a legislației interne pe Rin, monitorizează doar două activități turistice în domeniul fluvial: excursiile și croazierele fluviale. Acestea explică absența datelor statistice în timp privind produsele turismului fluvial. Prezența în evidențele statistice, precum și volumului pieței conduce la ideea că croazierele și excursiile fluviale sunt activitățile cele mai reprezentative pentru turismului fluvial. În continuare ne propunem să elaborăm prognoze în ceea ce privește evoluția acestor activități pe piețele cele mai importante Franța, Austria și Germania (doar pentru croaziere) și, prin prisma lor, a turismului fluvial în general, în UE. Pentru realizarea scopului propus, presupunem că numărul turiștilor în domeniul fluvial (croazierști și excursioniști) este generat de o funcție de densitate autoregresivă AR (1), o serie de timp care este staționară.

Astfel,

$$Y(t)=Y(t-1)+u \quad (1)$$

unde, Y reprezintă numărul de turiști în anul t,

Y (t-1) este numărul de turiști cu un an înainte, și

u – termenul de eroare conține toate celelalte variabile sau factori care influențează variabila dependentă, dar care nu sunt disponibili pentru estimare.

După verificarea funcției de autocorelare, s-a constatat că numai primul decalaj are o corelație semnificativă statistic, ceea ce demonstrează ipotezele de rigiditate privind funcția de densitate de generare asumată. O altă ipoteză este că termenul de eroare nu corelează în timp, fapt matematic stabilit.

$$E(u)=0 \text{ și } E(u)^2=0 \quad (2)$$

Această ipoteză este inițială pentru obținerea unor estimări imparțiale. Așadar, pentru a estima coeficienții necesari, vom folosi metoda de probabilitate maxima (MLE). Calculele au fost realizate în programul gretl (GNU *Regression, Econometrics and Time-series Library*).

Rezultate și discuții. Analiza rapoartelor și datelor statistice oferite de instituțiile competente, cât și a studiilor efectuate de comunitățile academice și guvernamentale am obținut un volum al pieței turismului fluvial în destinațiile majore ale UE de aproximativ 129,3 mil. de turiști în 2015.

Cererea pentru activitățile turismului fluvial este concentrată în Europa Occidentală, în special, în țările fondatoare ale Uniunii Europene. Se înregistrează fluxuri turistice fluviale și în țările estice ale Uniunii Europene, dar cu densitate mică, rarificate în spațiu. Fluxurile de turiști fluviali mai abundente se remarcă în următoarele zone ale Uniunii Europene: Rețeaua fluvială franceză, Rinul Superior (Franța, Elveția, Germania), râul Tamisa (Regatul Unit), râul Ebru (Spania), regiunea Brandenburg (Germania), fluviul Dunăre, râul Pad (Italia).

Croazierele fluviale, activitatea principală a turismului fluvial, în ultimii 5 ani prezintă a tendință de creștere. În perioada 2012-2013, ca în 2014, acesta a înregistrat o creștere cu 34% față de anul precedent și cu 17%, în 2015 față de 2014.

Tabelul 1

Volumul pieței turismului fluvial în destinațiile majore ale UE în 2015

Activitate turistică	Regiune/țara/râu	Fluxuri turistice
Croaziere fluviale	UE	– 1330000 turiști în croaziere fluviale
Croaziere fluviale cu barja	Țările riverane Y-ului european	– apr. 100000 pasageri anual
Yachting fluvial	Țările riverane Y-ului european	– apr. 1,2 mil. pasageri anual
Excursii fluviale	Franța, Germania, Austria, Ungaria, Slovacia, Olanda	– 15727780 pasageri
Ciclism în regiunile ciclabile majore din UE	Veloruta de-a lungul r. Elba – Saxonia, veloruta de-a lungul r. Elba – Prignitz, Reg. Renania-Palatinat, veloruta de-a lungul r. Mosela, veloruta de-a lungul r. Sarre, Reg. Mecklenburg și Pomerania de Vest, Austria Inferioară, Rețelele fluviale olandeze, EuroVelo 6, Loire, Canalul Kennet-Avon, Canalul celor două mări, Dunăre	– 40471895cicliști
Drumeții/trekking și alte activități pe malurile râurilor	Canalul celor două mări Canalul Kennet - Avon	– 1500000 turiști anual – 11 mil turiști
Pescuitul fluvial de agrement	UE	– 16 mil. pescari de agrement pe râuri anual
Activități diverse din sfera turismului fluvial	Tamisa	– 42 mil. de vizite anual
Total		129329675 turiști

Sursa: Realizat de autori.

În figura 1 este prezentată evoluția numărului de turiști în croaziere pe rețelele fluviale din Franța, Austria, Regatul Unit și Germania. În toate cele 4 state membre ale UE, avem tendințe de creștere a numărului de croazieristi fluviali, chiar dacă în Germania în perioada 2012-2013 s-a înregistrat o scădere cu 22% a turiștilor în croaziere fluviale.

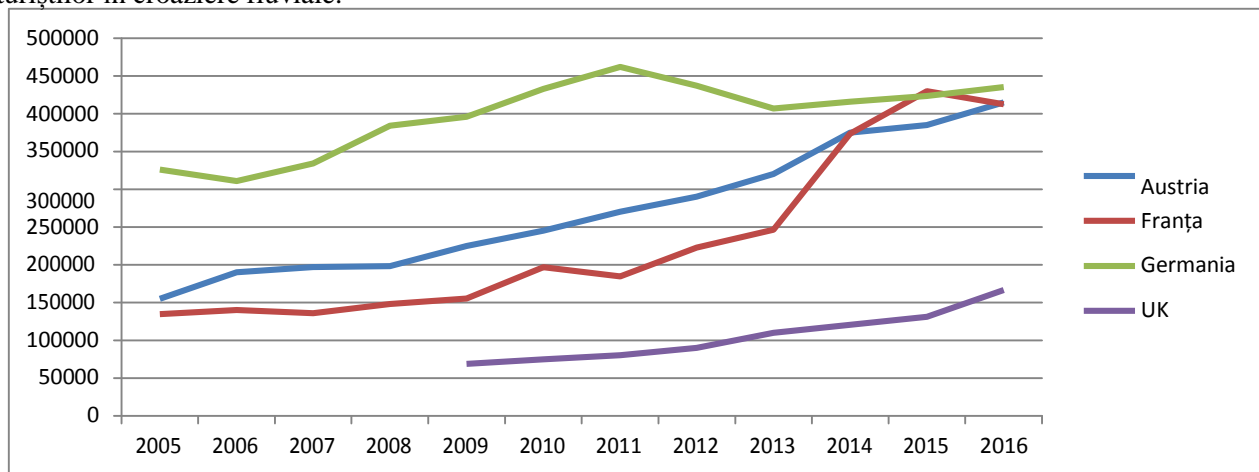

Figura 1. Evoluția numărului de turiști în croaziere pe rețelele fluviale din Franța, Austria, Regatul Unit (pe râurile UE) și Germania

Sursa: Realizată de autori.

În Franța și Austria, croazierele fluviale sunt în plină expansiune, cu o creștere 74% și, respectiv, 20% a numărului de croazieristi.

Proгноzele calculate pentru croazierele fluviale din Austria, Franța și Germania pentru perioada 2017-2021 sunt prezentate în figura 2.

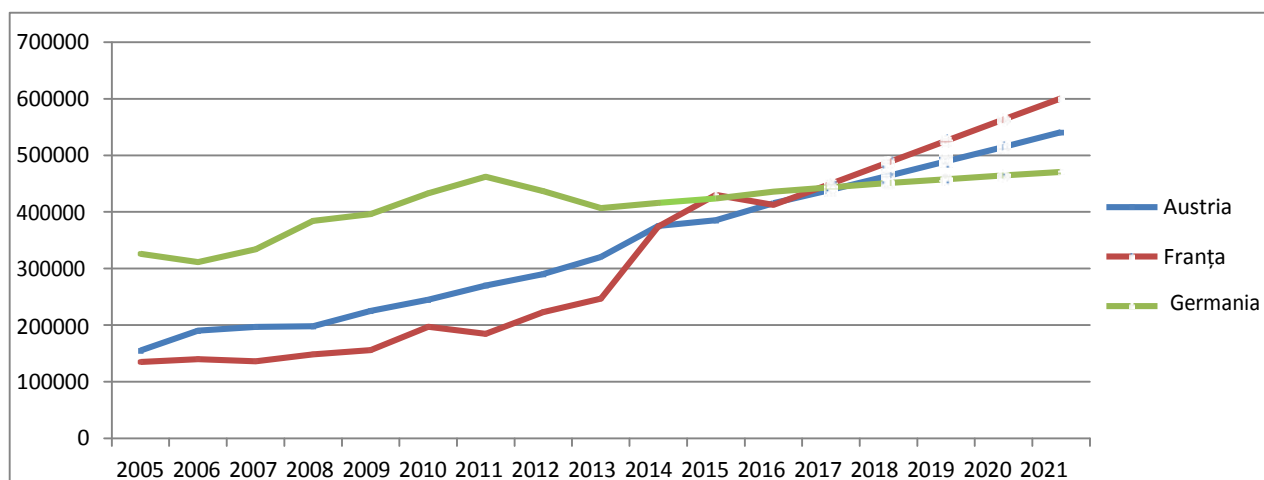

Figura 2. Prognoze privind evoluția numărului de turiști în croazierele fluviale pe râurile și canalele din Austria, Franța și Germania, pentru perioada 2017-2021

Sursa: Realizată de autori.

Notă: Prognozele pentru evoluția numărului de croazieristi sunt marcate cu linii întrerupte.

Calculul predictive arată o evoluție progresivă în perioada 2017-2021 a numărului de croazieristi în Franța și în Austria: cu o marjă de eroare de 5%, acesta va crește cu 45% și, respectiv, 30% în 2021, față de 2016. În 2017, VNF au înregistrat o creștere cu 15% a rezervărilor pentru croazierele fluviale din Franța [6], față de calculul efectuat de autori care arată o creștere de 9%, cu toate acestea verificarea împlinirii prognozelor nu se poate realiza cu exactitate întrucât datele statistice absolute nu sunt disponibile.

Cererea pentru croazierele fluviale în Germania se prognozează să înregistreze în perioada de calcul o creștere modestă de 8%. Considerăm că evoluția cererii calculate pentru următorii 5 ani este premonitoare stagnării filierei ca urmare a saturației pieței. Chiar dacă croazierele fluviale în Germania s-au dezvoltat concomitent cu Franța și Austria, ultimele două state și-au rejuvenat produsul prin introducerea în circuitul

turistic a unor destinații fluviale noi: Saone și Rhone, în Franța, iar Austria beneficiază de atractivitatea destinațiilor de pe cursul mijlociu și inferior al Dunării, ea oferind punctele de plecare/sosire pentru croaziere.

În ceea ce privesc excursiile fluviale, prognoze s-au putut efectua doar pentru Franța și Austria, întrucât dispunem de o serie mai mare de date cronologice. În Germania nu se monitorizează excursiile fluviale, cu excepția unor evidențe privind flota.

Așa cum se observă în figura 3, filiera excursiilor fluviale din Franța a suferit scădere a numărului de excursioniști fluviali, în 2016 din cauza inundațiilor pe Sena, principala destinație pentru excursiile fluviale din Franța (cca 70%), dar și a actelor teroriste din ultima perioadă. Potrivit prognozelor prezentate în figura 3, numărul pasagerilor în excursii fluviale în Franța vor avea o evoluție progresivă în perioada 2017-2021, dar nu vor atinge plafonul anului 2015.

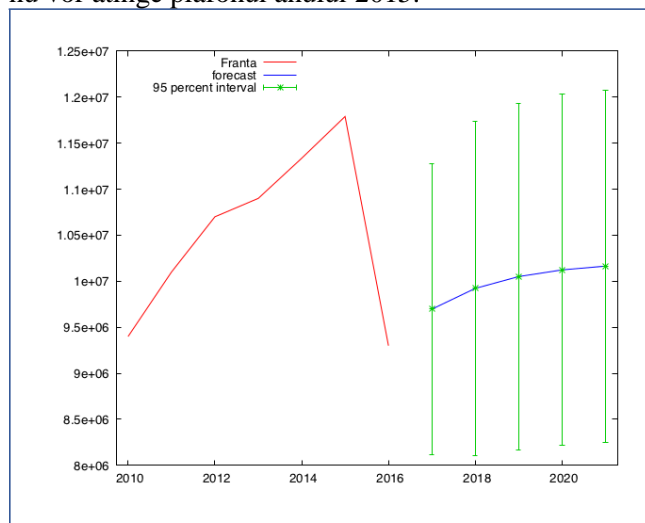

Figura 3. Prognoze pentru excursiile fluviale în Franța pentru perioada 2017-2021

Sursa: Realizată de autori.

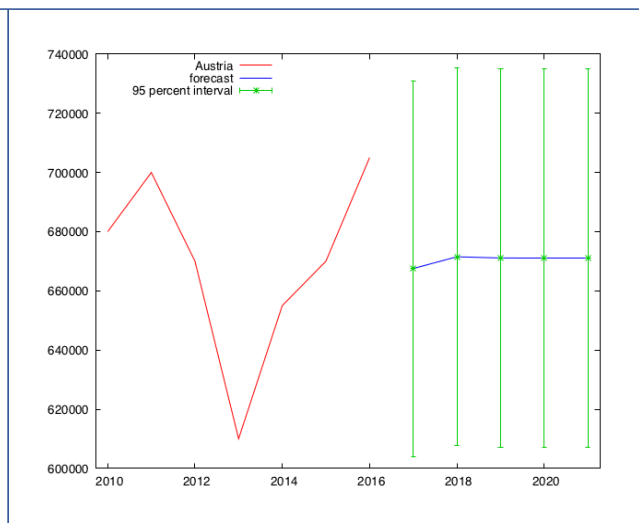

Figura 4. Prognoze pentru excursiile fluviale în Austria pentru perioada 2017-2021

Sursa: Realizată de autori.

În Austria, cererea pentru excursiile fluviale, potrivit calculelor efectuate, va scădea în perioada 2017-2021 față de 2016 cu aproximativ 5%. Pe baza prognozelor efectuate considerăm că cererea pentru excursiile fluviale din Austria și Franța nu prezintă expectative bune pe termen scurt. În opinia noastră, aceste destinații au ajuns la saturație și necesită o revitalizare a produsului.

Concluzii

- Turismul fluvial a înregistrat, în destinațiile majore ale UE, aproximativ 129,3 mil. de turiști în 2015;
- Principalele activități pe care rezidă turismul fluvial european sunt croazierele, cu 1,36 mil. croazierști în 2015 și excursiile fluviale. Principalele piețe sunt: Franța, Austria, Regatul Unit și Germania.
- Prognozele calculate pentru cele mai importante activități ale turismului fluvial arată că, în destinațiile clasice ca Franța, Austria și Germania, cererea pentru croazierele fluviale va crește în următorii 5 ani, iar cererea pentru excursiile fluviale va fi într-o perioadă de stagnare.

Referințe bibliografice

1. BRITISH WATERWAYS. [Accesat 17 aprilie 2018]. Disponibil: <http://www.britishwaterways.co.uk>
2. CENTRAL COMMISSION FOR THE NAVIGATION OF THE RHINE (CCNR). Inland navigation in Europe. Market observation: annual report 2017. [Accesat 17 aprilie 2018]. Disponibil: <http://www.ccr-zkr.org/13020800-en.html>
3. COOPER, M., PRIDAUX, B. A Review of "River tourism". Wallingford: CABI, 2009. 288 p. 978-1-84593-468-2
4. GIACCARDI & ASSOCIATES. Indagine di mercato verso intermediari specializzati in turismo fluviale e verde nell'Unione Europea. 2009. [Accesat 17 aprilie 2018]. Disponibil: <http://imprese.regione.emilia-romagna.it/turismo/doc/documenti/ricerca-sul-turismo-fluviale>
5. GRAMMERSTORF, Helge H. European River Cruising. Greening measures and ecological aspects of river cruises. IG River Cruise. 2013. [Accesat 17 aprilie 2018]. Disponibil: http://www.ccr-zkr.org/files/documents/workshops/wrshp081013/6_HGrammerstorf_en.pdf
6. Le Figaro.fr, AFP. France: le tourisme fluvial a souffert en 2016. <http://www.lefigaro.fr/flash-eco/2017/07/07/97002-20170707FILWWW00166-france-le-tourisme-fluvial-a-souffert-en-2016.php>

7. VIADONAU. Rapoartele anuale privind navigația pe Dunăre în Austria 2002-2016. Annual Reports on Danube Navigation in Austria 2002-2016. [Accesat 17 aprilie 2018]. Disponibil: <http://www.viadonau.org>.
8. Voies navigable de France. [Accesat 17 aprilie 2018]. Disponibil: <http://www.vnf.fr>
9. LUMSDON, Les, WESTON, Ricard, McGRATH, Peter, DAVIES, Nick, PEETERS, Paul, EIJGELAAR, Eke, PIKET, Pieter. Le réseau européen d'itinéraires cyclables eurovelo. Les défis et les chances d'un tourisme durable. Bruxelles, 2009. 162 p. ISBN 978-92-823-2923-8. [Accesat 17 aprilie 2018]. Disponibil: [http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/JOIN/2009/419088/IPOL-TRAN_ET\(2009\)419088_FR.pdf](http://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/etudes/JOIN/2009/419088/IPOL-TRAN_ET(2009)419088_FR.pdf)
10. WESTON, Richard, DAVIES, Nisk, LUMSDON, Les, McGRATH, Peter, PEETERS, Paul, EIJGELAAR, Eke, PIKET, Peter. The european cycle route network Eurovelo. Challenges and Opportunities for Sustainable Tourism. Bruxelles, 2012. ISBN 978-92-823-3843-8. 192 p. [Accesat 17 aprilie 2018]. Disponibil: <http://ecf.com/files/wp-content/uploads/The-european-cycle-route-network-EuroVelo.pdf>
11. WOESSNER, Raymond. L'émergence du tourisme fluvial en Europe. In: Transport et Tourisme. Cahiers de Géographie: actes du colloque organisé à Chambéry, 13-15 septembre 2006. Chambéry, 2006, nr. 4, pp. 183-198. ISSN 1762-4304, ISBN 2-9520432-3-X.
12. WOESSNER, Raymond. Le tourisme fluviale en Europe: quelles formes territoriales en émergence?. In: Transport et Tourisme: actes du colloque organisé à Chambéry, 13-15 septembre 2006. Chambéry, 2006. [Accesat 17 aprilie 2018]. Disponibil: <http://edytem.univ-savoie.fr/d/tt2006/T-et-T-Livret-resumes-9-2006-.pdf>

Recomandat spre publicare: 02.05.2018